

het Volksbelang

Liberaal Vlaams Tijdschrift
www.hetvolksbelang.be

nr 5 - Mei 2019
Jaargang 140
maandblad

Zwarte Zondag, deel II

Achtentwintig jaar na Zwarte Zondag is Vlaanderen na de verkiezingen van 26 mei 2019 opnieuw wakker geworden met een extreem rechtse kater. N-VA bleef de grootste partij, maar de tweede plaats ging naar het Vlaams Belang. De vergelijking met Zwarte Zondag, 24 november

1991, is treffend: anti-politiek, de kloof met de burger, en daar is het "signaal van de kiezer" opnieuw. Vraag hoe de andere partijen daar zullen op reageren. Want die liggen ook wat in de touwen. Open Vld, sp.a en CD&V deelden immers in de klappen. Alleen Groen kon op winst rekenen, zowel in Vlaanderen

als in Wallonië. In tegenstelling tot wat werd beweerd, zal niet alleen de federale, maar ook de Vlaamse regeringsvorming niet simpel worden.

Lees blz. 2:
Het signaal van de kiezer.

Inhoud SAMENLEVING Links liberalisme / 3 | ANALYSE Een Europees leger / 4 | GESCHIEDENIS Sociaal pact en handvest / 6 |
BUITENLAND Crisis in Oostenrijk / 8 | OPINIE Niet klagen en zagen / 10 | BOEKEN De laatste getuige / 11 |
ONDERWIJS Vrij denken begint op school / 12 |

Van de redactie
door **Bert Cornelis**

Het signaal van de kiezer

Al vroeg in de namiddag was er in de eerste verkiezingsuitslagen van 26 mei één trend heel duidelijk: Vlaams Belang zoog een pak kiezers vooral bij N-VA weg. Maar ook partijen zoals CD&V en Open Vld zagen kiezers naar extreem rechts vertrekken. Het deed me terugdenken aan die zondag 24 november in 1991. Op de politieke redactie van Het Laatste Nieuws hing al lang een zwarte regenbui in de lucht. In de Wetstraat dwaalde een geur van 'fin de siècle'. Vreemd, want de Berlijnse Muur was net gevallen, en de democratie zou dan toch moeten heropleven. Niets van dit alles. De peilingen gingen de slechte richting uit. Maar toen de bom echt viel, was toch iedereen nog heel verrast. De traditionele politiek kreeg toen van de burger een nooit geziene bolwassing. "Er werd een heus politiek tijdperk afgesloten", zo schreven we in Volksbelang. We kwamen uit de tijd van de "futloze democratie" van de regeringen-Martens, de institutionele atoombom over de wapenhandel en een boze burger die vond dat er met zijn stem niets was gedaan. En ja, zoals nu, kwam opnieuw de zin en onzin van het cordon sanitaire in zicht en rezen er vragen over het politiek uitsluiten van extreem rechts, toen het Vlaams Blok, nu het Vlaams Belang. Oh ja, er was ook nog Jean-Pierre Van Rossem die een pak anti-stemmen verzamelde door zijn gehak op de traditionele partijen.

De komende weken zullen we bestookt worden met analyses over het "waarom" van deze Zwarte Zondag, deel II. Zoals in 1991 toen het "signaal van de kiezer" grondig tegen het

licht werd gehouden. De antipolitiek vierde hoogtij en er zou gezocht worden naar een directere democratie. Het was allemaal de schuld van de versplintering van de politiek, de kloof met de burger, de politieke

"De komende weken zullen we bestookt worden met analyses over het 'waarom' van deze Zwarte Zondag, deel II"

benoemingen, postjesjagerij, de macht van de drukingsgroepen en het gebrek aan openbaarheid van bestuur. Gaat het deze keer in de analyses ook richting dit "signaal van de kiezer"? Zeker, want je kan blijven toeteren tegen het cordon sanitair te zijn, de kiezers die deze extreme weg kozen, kunnen niet genegeerd worden. Wie dat doet, heeft niets geleerd.

In 1991 trok één man duidelijke politieke lessen voor zijn partij: Guy Verhofstadt. Hij doekte zijn partij, de PVV, zelfs op, brak met de traditionele politiek en richtte de Partij van de Burger op. De rest slaagde er zelfs in om de schuld in de schoenen van de kiezer te schuiven. Arroganter kon het niet.

Wie gaat dit keer de schuld krijgen? Je kan niet rond N-VA. Deze partij bouwde een

minutieuze politiek van de angst op. Met als culminatiepunt: het harde discours over de transmigranten en het bruusk verlaten van de federale regering. Deze uitgelokte crisis heeft de partij van De Wever dus niets opgeleverd. Bovendien was deze partij "zegedronken" en toonde zich heel zelfgenoegzaam. Mensen houden daar niet van. Hij koos de verkiezingsavond wel handig voor de vlucht vooruit. Ja, hij bleef de grootste en zal wellicht proberen een Vlaamse regering te vormen. Het wordt uitkijken naar zijn gesprekken met het Vlaams Belang. Hij zal tot de vaststelling komen dat het Vlaams Belangprogramma haaks staat op fundamentele waarden en zal dan bij de anderen moeten aankloppen.

Maar ook de andere regeringspartijen deelden in de klappen en moeten in eigen boezem kijken. CD&V kon met wapen "Hilde Crevits" de verwachtingen niet inlossen. Kleurloze figuren zoals Koen Geens konden het verschil niet maken. De verwezenlijkingen in de Vlaamse regering bleven onderbelicht. Ook de Vlaamse liberalen moeten zich grondig bezinnen over de resultaten en de toekomst. Guy Verhofstadt trok indertijd drastische lessen. Gaan we opnieuw naar een herbronning-vernieuwing-actualisering van het liberale verhaal? En wie zal dan de nieuwe Verhofstadt worden die dat zal moeten verwezenlijken? Het blad "gewoon" omdraaien, is geen goede keuze. Er zijn veel diepere analyses nodig om het liberalisme in Vlaanderen opnieuw te laten schitteren. De totale onthechting misschien? •

HET LINKS LIBERALISME VAN EEN SCOUT

Een twintigtal geïnteresseerden was opgedaagd voor de presentatie van het boek 'Links Liberalisme. Een politieke filosofie voor de 21ste eeuw', door Herman Lauwers. Het evenement vond plaats in het Goudblommeke van Papier, een prachtig etablissement dat een plaats zou verdienen in een 'Gids van de 30 beste cafés van Brussel'.

door Peter De Jaegher

Bij de toehoorders bevonden zich ook de Grijs Man (uw dienaar), zijn baas (zijnde Sven Gatz) en twee collega's. De baas was er omdat de auteur hem gevraagd had of hij hem wilde inleiden. De collega's omdat ze belangstelling hadden voor de links-liberale inzichten.

Scouts

De Grijs Man en zijn baas hadden die Herman Lauwers al leren kennen in hun scoutsleven. Herman was toen als "verbondscommissaris" de opperscout van Vlaanderen. Hij was daarmee in de voetsporen getreden van roemruchte voorgangers als Jean-Luc Dehaene of Marc Van Peel, die bij de CVP zouden eindigen.

Wat er ook van zij, het Limburgse oog van de ex-leider van de KSA die toen de Volksunie voorzat, Jaak Gabriëls, was daardoor op Lauwers gevallen. De verbondscommissaris kreeg in 1987 als een "verruimingskandidaat" een verkiesbare plaats aangeboden op de Volksunie-lijst in Antwerpen. Daar moest hij wel wat klippen omzeilen om door de lokale achterban aanvaard te worden. In zijn boek verwijst hij naar jonge, radicale Vlaamsnationalistische talenten als Luc Sevenhans, Jan Jambon en Peter De Roover die zich in de Antwerpse gremia van de VU niet konden neerleggen bij (onder meer) de verkiesbare plaats voor die linkse scoutsleider. De eerste trok naar het Vlaams Blok, de twee anderen deden een succesvolle greep naar de macht in de op apegapen liggende Vlaamse Volksbeweging, die ze radicaliseerden tot de

eerste separatistische strijdorganisatie van de toenmalige klassieke Vlaamse Beweging.

Progressieve verruimer

De Grijs Man en zijn baas leerden Lauwers in de VU nog beter kennen. De Grijs Man omdat hij redacteur van het VU-weekblad 'Wij' was, gevestigd op het Brusselse Barricadenplein. Sven Gatz omdat hij kabinetsmedewerker werd van oud-VU-voorzitter Vic Anciaux, toen die het in de eerste helft van de jaren negentig tot Brussels staatssecretaris schopte van o.m. de brandweer. Zoals politieke raspaardjes wel vaker op kabinetten te beurt valt, werd Sven Gatz vanuit dat kabinet gelanceerd als parlements lid in het Brussels en later in het Vlaams Parlement.

Als progressieve verruimer – er waren er immers ook conservatieve, zoals bijvoorbeeld Herman Candries – slaagde Lauwers erin een jaar of twintig parlementair te blijven. Zo ongeveer samen met de VU verdween hij van het politieke toneel. Die heerlijk anarchistische VU, waarvan er volgens haar weekblad 'Wij' ooit tijdens een manifestatie in Leuven tegen apartheid vlaggen wapperden bij de betogers zowel als bij de tegenbetogers, verdween niet in één klap, bijvoorbeeld na een loden verkiezingsnederlaag op een zwarte zondag (1991), maar als een versleten trein die traag uit het zicht sjokt, via heel wat tussenstations als VU-ID, Spirit, en nog een laatste factie waarvan de Grijs Man zich de naam even niet meer herinnert.

Treinpersoneel

Inmiddels had ook heel wat treinpersoneel, vooral van de progressieve, links-liberale wagons onderdak gevonden bij andere

partijen als VLD, SP.A en Agalev. Een enkeling belandde zelfs bij de CVP, op dat moment nog de belangrijkste partij van allemaal. Tenminste toch tot de N-VA, met de meeste passagiers in de wagons, zich vasthaakte aan die grootste partij, omdat ze vreesde op eigen kracht tot stilstand te zullen komen voor het volgende kiesstation. Vandaag heeft die erfgenaam van de VU de CD&V opgevolgd als de Vlaamse politieke marktleider.

De dynamische Lauwers van toen is nu een actieve zestiger. Hij zit De Federatie voor, de belangengroep van het Vlaamse sociaal-cultureel volwassenenwerk en de amateur-kunsten. Het zaaltje van het Goudblommeke was gevuld met twee soorten mensen: linkse liberalen uit Brussel en de Rand, zoals de Vlaamse en de Brusselse ministers Sven Gatz en Guy Vanhengel, en middenveldkopstukken uit de Federatie.

Nostalgie

Voor de linkse liberalen was het een nostalgisch weerzien met medestanders van weleer. Na afloop van een boeiende presentatie haastte de Grijs Man zich naar zijn trein. Hij dacht dat Herman Lauwers dat wel zou begrijpen. Die zou ongetwijfeld nog wat blijven plakken en iets later verguld huiswaarts keren. •

Herman Lauwers, Links liberalisme. Een politieke filosofie voor de 21ste eeuw, Pelckmans Pro, Antwerpen, 2019; 208 blz; 24,99 euro.

Scenario's voor een Europees leger

De laatste maanden is er politiek meer aandacht voor de oprichting van een EU-leger. Uiteraard moet dit initiatief ontstaan binnen het kader van de NAVO. Want de Europese militaire verdediging is niet mogelijk zonder de NAVO. Maar wat zijn de problemen ten aanzien van dit onderwerp. In haar masterproef met als titel : 'Is een Europees leger betaalbaar ?' ging Eline Vanderhaegen op zoek naar antwoorden.

Europees probleem

In 2017 werd er door de Europese Commissie reeds gewezen op enorme verschillen in effectiviteit alsook efficiëntie tussen de Europese legers versus het Amerikaans leger. Want als men een Europees leger met iets wil vergelijken, dan is er maar één ijkpunt: de 'US defence'! Zo geven de 28 EU-landen 51% van het defensiebudget uit aan personeel en dat is in de VS maar 33%. Ook ten aanzien van de werkingskosten zijn er enorme verschillen: 31% in de VS en 23% in Europa. De Verenigde Staten besteden 29% van hun budget aan investeringen en dat is maar 19% in Europa. Zo kennen de VS

27 wapensystemen en binnen de Europese legers zijn er dat liefst 154! Met andere woorden de standaardisering is volledig zoek in Europa.

In haar voorstel tot een Europees defensiebeleid heeft de EU-commissie het ook over de oprichting van een Europees defensiefonds, dat na 2020 zal werken met een kapitaal van 5,5 miljard euro per jaar. Maar 4 miljard euro moet van de lidstaten komen en dat zal nog een zware discussie worden over de vraag wie wat betaalt? Weliswaar is 5,5 miljard euro een aanzienlijk bedrag, maar hiermee gaan we het tekort niet oplossen.

Wie doet mee?

In feite zijn er vele problemen met mogelijke deelnemers aan een EU-leger. Gaan de zes neutrale EU-landen, Cyprus, Ierland, Finland, Malta, Oostenrijk en Zweden, willen meedoen? Daarnaast rijst de vraag of Denemarken wel wil meedoen en dit omdat dit Scandinavisch land geen deelnemer is aan het 'EDA' (Europees Defensie Agentschap). En wat met de Britten, na de Brexit? Want met 52 miljard euro per jaar heeft het Verenigd Koninkrijk de belangrijkste defensiebegroting.

Bovendien komt de vraag of niet-EU-landen kunnen of mogen meedoen. Hier gaat het vooral over de strategisch zeer goed gelegen landen zoals Noorwegen en IJsland. Wat met Montenegro? Zodoende tekende Vanderhaegen in haar thesis scenario's uit gaande van de oorspronkelijke 6, over de 20 huidige EU-landen tot de 28 met eventueel nog EFTA-landen uit Scandinavië.

Who pays?

Dit is natuurlijk dé cruciale vraag: wie gaat

betalen? Op de NAVO-top te Wales in 2014 werd er afgesproken dat de lidstaten, tegen 2024, 2% van hun BBP willen besteden aan defensie. Op dit ogenblik is dit streefdoel enkel verwezenlijkt door de Britten, de drie Baltische staten, Griekenland en Polen. België staat, anno 2018, op 0,92% BBP voor zijn militaire uitgaven! Vele landen zien het ook niet echt zitten om veel geld aan defensie te besteden omwille van de precaire situatie van hun begrotingen. Een land dat wel geld over heeft voor meer militaire uitgaven is Duitsland. Maar een leidende rol van Duitsland in het kader van een EU-leger, dat zien vele landen dan weer niet zitten. De reden moeten we zoeken in de twee wereldoorlogen van de vorige eeuw.

Dan maar een Europese oplossing zoeken. Zo bestaat er al, sinds 1970, een stelsel van eigen middelen voor de financiering van de EU-begroting. Een geharmoniseerde EU-belasting is de BTW. Daarvan gaat nu 0,30% (voor 25 van de 28 leden) of 0,15% (Duitsland, Nederland en Zweden) van de nationale opbrengst naar de EU-begroting. Als men 5% BTW zou laten afdragen door de 28 landen, dan geeft dit een budget van zowat 335 miljard euro. Dat is wel

een absoluut minimum als start voor een Europees leger. Want de EU heeft een tekort aan vele dure wapen- en logistieke middelen: duikboten, vliegdekschepen, satellieten, transporthelikopters, enz. Ook de nucleaire capaciteit zal geld kosten.

Show moreWant de cruciale vraag zal zijn wie er geld op tafel wil leggen voor het project van een Europees leger. Op basis van de talrijke cijfers en berekeningen zijn er enorme verschillen tussen de landen qua bestedingen aan defensie alsook de aankoop van materieel. Het initiatief van de EU-commissie is wel historisch, want de laatste poging dateert al van 1954 met het project rond de 'EDG' (Europese Defensie Gemeenschap).

Conclusie

Gezien de enorme uitdaging lijkt het aangewezen om een plan op 20 à 25 jaar te maken met het Europees leger als einddoel. Het nieuw verkozen Europees Parlement en de nieuwe Commissie zullen aan dit thema een vette kluif hebben. Van belang zal ook zijn welke politieke fracties in het nieuw verkozen Europees Parlement dit project willen ondersteunen. Gezien de mondiale

onstabiele situatie, de Russische dreiging, de problemen rond het Middellands Zeegebied, enz. is het idee zeker opportuun en actueel.

Van groot belang zal zijn om de Europese militaire industrie achter dit idee te krijgen en hier de bakens uit te zetten voor de wapensystemen van 2040 en volgende decennia. Het feit dat Europa reeds 75 jaar onafgebroken vrede kent is te danken aan de Europese integratie en het militaire bondgenootschap: de NAVO.

Maar om deze periode verder te zetten, moet Europa ernstig nadenken om op korte termijn de trein naar een Europese defensie te laten starten. En zoals met alle dossiers, moeten er eerst knopen worden doorgehakt over geld! •

Eline Vanderhaegen, Masterproef tot het behalen van de graad van Master of Science in Business Economics (Universiteit Gent, FEB faculteit, januari 2019). Promotor was prof. Herman Matthijs.

De thesis is te raadplegen vanaf oktober bij de bibliotheek van de RUGent of op te vragen via elineke@msn.com

VAN SOCIAAL PACT TOT SOCIAAL HANDVEST

75 jaar geleden, op 24 april 1944, werd het Sociaal Pact ondertekend. Dit pact wordt beschouwd als het basismanifest van de naoorlogse overleconomie. Bovendien vormde het pact een opstap naar de uitbouw van de sociale zekerheid zoals we die vandaag kennen. De Liberale Partij formuleerde in die tijd een antwoord op het Sociaal Pact, met een eigen sociaal handvest, waarin ze de principes van de sociale zekerheid aanvaardde.

Het Sociaal Pact

Het Sociaal Pact is ongetwijfeld een mijlpaal binnen de sociale geschiedenis van België maar de mate waarin het vernieuwend was, moet genuanceerd worden. Al in de negentiende eeuw waren immers de eerste structuren van sociaal overleg ontstaan en aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog werd reeds over een vorm van verplichte sociale zekerheid gestemd. De oorlog en de daaropvolgende maatschappelijke veranderingen brachten echter uitstel voor onbepaalde tijd. Tijdens het interbellum kenden de ouderdomspensioenen en de kinderbijslag belangrijke hervormingen, maar de werkloosheidsverzekering en ziekte- en invaliditeitsverzekering zaten muurvast. Tijdens de Tweede Wereldoorlog dachten talrijke groeperingen in bezet België en in ballingschap in Londen na over de toekomst van het land. Er heerste een gevoel van urgentie om de sociale bescherming te verbeteren. Gevreesd werd dat er sociale conflicten en onrust zouden ontstaan in een land dat instabiel was ten gevolge van de oorlog. Om tot een pacificering van de samenleving te komen, werd in bezet België onder meer een onderhandelingsproces tussen ambtenaren, werkgevers- en werknemersorganisaties opgestart. Aan de besprekingen van het Sociaal Pact namen slechts bepaalde fracties van de Belgische samenleving deel. De woordvoerders van de werkgevers- en werknemers hadden bijvoorbeeld geen mandaat van hun organisaties. Daarom waren de

Partijvoorzitter van de Liberale Partij, Roger Motz, en premier Achiel Van Acker (BSP).

onderhandelaars voorzichtig en wilden ze niet te veel raken aan de structuren die al bestonden. Op 24 april 1944 werd het Sociaal Pact ondertekend.

Fundamenteel pact

Na de bevrijding werd het nagenoeg exact overgenomen in de besluitwet op de sociale zekerheid van 28 december 1944. Daarbij werden twee belangrijke hervormingen doorgevoerd: de verplichting van de ziekte-, invaliditeits- en werkloosheidsverzekering, en de centralisering en rationalisering van

de inning van de bijdrages. De bijdrage werd vanaf nu vooraf ingehouden op het loon en samen met de werkgeversbijdrage gestort in een centrale kas, die volgens een bepaalde sleutel over de verschillende takken van de sociale zekerheid werd verdeeld. De sociale zekerheid die zo tot stand kwam, werd als een voorlopige oplossing voor het sociale vraagstuk beschouwd. Maar geleidelijk aan werd het een definitief stelsel. Verschillende structurele moeilijkheden - zoals de relatie tussen de artsen en mutualiteiten of de pensioenregeling - werden echter pas één of twee decennia later opgelost of aangepakt. Naast de uitbouw van de sociale zekerheid, is ook de institutionalisering van het sociaal overleg een belangrijk voortvloeisel van het Sociaal Pact. Binnen de paritaire overlegformule spelen werkgevers- en werknemersorganisaties een invloedrijke rol bij beslissingen over de sociale bescherming. Door de rol die de overheid toebedeeld kreeg, was het pact bovendien fundamenteel voor het herstel van de parlementaire democratie na de Tweede Wereldoorlog.

De Liberale Partij reageert

Bij de regeringsverklaring op 14 februari 1945 door eerste minister Achiel Van Acker (BSP) sprak de Liberale Partij haar steun uit aan de sociale initiatieven die op het getouw stonden. Partijvoorzitter Roger Motz verklaarde: 'Nous avons écouté la lecture de la déclaration ministérielle avec un sentiment favorable, un sentiment de satisfaction et d'approbation. [...] En matière de politique

Beeldaffiche met kalender van 1962 van de ACLVB.

sociale, nous avons dans la personne du premier ministre le réalisateur du statut de la sécurité sociale en Belgique. C'est une réforme à laquelle nous applaudissons.' Onmiddellijk daarop wees hij op het belang van een sterke economie en van sociale vrede om dit project te schragen.

Binnen de liberale beweging groeide tegelijkertijd het besef dat ze haar sociale standpunten helder diende te verwoorden om relevant te blijven binnen het nieuwe maatschappelijke bestel. Daarom schreef de Liberale Partij samen met de Algemene Centrale van Liberale Vakbonden van België (ACLVB) vanuit de eigen maatschappijvisie een sociaal handvest. Dit handvest werd goedgekeurd op het partijcongres en het congres van de ACLVB, beiden in 1945. Het handvest was sterk geïnspireerd door het Sociaal Pact. Centraal stonden de toenadering tussen de sociale klassen en meer solidariteit. Opmerkelijk is ook de expliciete opname van één van de eisen van de vrouwenbeweging: 'de toepassing op de arbeiders van de beide geslachten van het grondbeginsel: "Voor gelijke arbeid, gelijk loon." 'Het Volksbelang' (1.12.1945) schreef: "Op een oogenblik als dit dient gezegd te worden hoezeer wij voorstanders zijn van de vrijheid en hoezeer wij overtuigd zijn van de plichten, tegenover de gemeenschap op sociaal gebied. [...] De sociale werken dienen op zulke wijze uitgebreid te worden,

Het bestendig comité van de Liberale Partij met vlnr. Roger Motz, xx, Octave Dierckx, René Lefebvre, Auguste Buisseret en Robert Godding, 19 januari 1947. (Collectie Liberas/Liberaal Archief)

dat ze met behoud der persoonlijke vrijheid ten goede komen aan alle standen. [...] Het solidaristische principe ligt ten grondslag van de sociale werking der liberale partij." Deze stellingname van de liberalen past binnen een stroming die al op het einde van de negentiende eeuw ontstond. De aanhangers - sociaalliberalen, in de negentiende eeuw ook wel progressief liberalen of radicalen - stonden een positieve vrijheid voor, waarbij

elk individu de mogelijkheden en kansen kreeg om zich te ontwikkelen en zijn vrijheid ten volle te exploreren. Daarbij zagen ze een beperkte rol weggelegd voor de overheid om de sociale uitwassen van de marktwerking te corrigeren. Met het sociaal handvest werd de ideologische evolutie van de Liberale Partij bekrachtigd. •

Kim DESCHEEMAER

OPERALAND WORDT OPERETTELAND

door Lukas De Vos

Maar het was niet Strache die aanschoof, wel MEP Georg Mayer. Strache was namelijk net van zijn sokkel gevallen. Verstrikt in zijn eigenwaan had hij zijn hand overspeeld. Een bedrieger voor dertig zilverlingen. De populaire krant Kurier kon haar leedvermaak niet op. Het was de vooravond van de 150e verjaardag van de Weense opera, “maar binnen de 24 uur verzonk het operaland opnieuw in een operettenland. Wat eigenlijk nog een belediging is in het licht van de dramatische en adembenemede domheid van een vooraanstaand politicus, van zijn grenzenloze hoogmoed en onwetendheid: “kakt” op de democratische waarden, wij doen toch wat we willen”. Dan moest het wel erg diep zitten.

In de knoop

Zo diep dat na enige aarzeling kanselier Kurz het ontslag van zijn regering aanbood, en het experiment om met uiterst rechts in zee te gaan korter uitviel dan de langste regeringsvorming in België: 516 dagen en geen 541. Amper één naoorlogse regering deed slechter: de grote coalitie van socialisten en conservatieven in 1994-5. Kurz had eerst nog geprobeerd een doorstart te maken met de vervanging van Strache door Norbert Hofer, en het gedwongen ontslag voor binnenlandminister Herbert Kickl. Twee bruggen te ver: de FPÖ wou niet weten van Kickls afdanking, en Hofer was ironisch genoeg verantwoordelijk minister voor infrastructuur. En daar lag de knoop.

Beschonken gesprek

Want amper één week voor de Europese

CRISIS IN OOSTENRIJK

Ze kwamen bijeen in Milaan, de twaalf afvallige apostelen van uiterst rechts. Vol triomfantelijk gedaas, de nieuwe Europese Alliantie van Volkeren en Naties mikte, volgens initiatiefnemer Matteo Salvini van de Lega, op 120 tot 140 zetels. En nog jammer genoeg zat ook aan de tafel een Judas: Heinz-Christian Strache, vice-kanselier van Oostenrijk, en leider van de ronduit racistische FPÖ, de Vrijheidspartij, die anderhalf jaar geleden in de regeringscoalitie trad met grote winnaar Sebastian Kurz van de conservatieve ÖVP, de Volkspartij.

verkiezingen kregen Der Spiegel en de Süddeutsche Zeitung een video toegestuurd met verborgen opnamen van een ruim zes uur durend, redelijk beschonken gesprek in een Russische oligarchenvilla op Ibiza, waarin Strache – duidelijk boven zijn theewater – met zijn partijgenoot Johann Gudenus die zijn vrouw bijhad en al sinds 2016 met ‘Aljona Makarova’ contacten onderhield, politieke invloed wil kopen in ruil voor contracten voor een zogenaamde Russische investeerder die een kwart miljard wil pompen in de Oostenrijkse economie, maar daar natuurlijk vette tegemoetkomingen voor vraagt. De vrouw (het was een zij, waarschijnlijk een Letse, die Russisch en Engels sprak, met een vertaler erbij) zou onder meer via Strabag, één der grootste bouwfirmas van Europa, opdrachten mogen binnenhalen, aandelen kunnen verwerven in een waterbedrijf, en kunnen profiteren van de opheffing van het loterijmonopolie. In Strabag zit evenwel ook de liberale politicus-ondernemer Hans Peter Haselsteiner (Neos). Strache: “Moet geen enkel contract meer krijgen”. Strache stelde dan voor om dat Russische geld voor zijn partij aan te wenden. Zijn FPÖ heeft ook een samenwerkingsakkoord met Poetins partij Verenigd Rusland. (Ze staat niet alleen, want de socialistische oudkanselier Christian Kern, later hoofd van de spoorwegen, is intussen ook opgenomen in het bestuur van de Russische staatsmaatschappij RZD; Duitsland is er niet beter aan toe met ex-

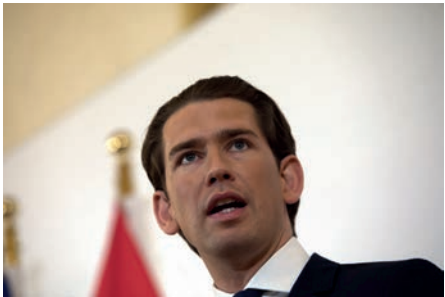

Heinz-Christian Strache, vice-kanselier van Oostenrijk, overspeelde zijn hand.

bondskanselier Gerhard Schröder bij Gazprom). Koop u tot 50% in, zei Strache, bij de meest gelezen krant, de Kronen Zeitung, en turn ze om tot een FPÖ-gezind propagandamiddel. Hoe? Simpel: gooi een stuk of drie, vier vaste journalisten buiten (“de grootste hoeren van de wereld” waarmee “kapitaal geen enkele moeite zal hebben om ze uit te kopen”), vervang ze door een vijftal getrouwen (die we gaan “aufbauen”), en we halen geen 28 % maar 34 % bij de verkiezingen. O ja, we moeten ook meer privatiseren, niet alleen de loterij, maar ook de media, vooral de openbare omroep ÖRF die ons niet gunstig gezind is. En een vzw opzetten die ontsnapt aan controles door het Rekenhof. Want in Oostenrijk moet elke gift boven de 50.000 euro gemeld worden, een omwegje via een NGO “waarmee we geen enkele band hebben” is makkelijk realiseerbaar.

Stijf van de Red Bull

Nu zijn Der Spiegel en de SZ niet over één nacht ijs gegaan om de film publiek te maken (en uit beroepsgeheim hem niet over te dragen aan de politie). In Darmstadt is hij wetenschappelijk op authenticiteit onderzocht. Op 15 mei gaven beide bladen Strache de gelegenheid om te reageren, maar die erkende zijn stommeit. Overigens cirkuleerde al een tijdje het gerucht over de ontmoeting. De bekende satiricus Jan Böhmermann – berucht van zijn schunnig gedicht over Erdogan als geitenneuker – liet zich al midden april bij de uitreiking van de Romyprijs ontvallen dat hij “met enkele FPÖ-vrienden in een oligarchenvilla in Ibiza” stijf van de Red Bull onderhandelingen voerde over een overname van de Kronen Zeitung. Het Rekenhof in Wenen gaat in elk geval de financiering van de FPÖ, op grond van de video, ernstig onderzoeken. Voor kanselier Kurz kwam de blamage eigenlijk niet uit de lucht vallen. Zodra hij merkte dat een doorstart onmogelijk werd, besloot hij dezelfde avond nog vervroegde verkiezingen uit te schrijven. In een korte verklaring kloeg hij over de herhaalde onbeschoftheden van FPÖ-leden die hij maar moeilijk kon doorslikken. “Beledigingen en verdachtmakingen in de video aan mijn adres zijn bijzaak”. Maar herhaaldelijk hebben uiterst rechtse partijgangers zich onbetamelijk gedragen of een scheve schaats gereden, aanhangers op postjes gedropt, en de geloofwaardigheid van de regering ondermijnd. Kurz verwijst uitdrukkelijk naar het platvloerse, racistische ‘Rattengedicht’ in het FPÖ-partijblad van Braunau-am-Inn (jawel; Hitlers geboortestad!) door de onderburgemeester van de stad. Het staat bol van ongezonder

Kanselier Kurz bood het ontslag aan van zijn regering.

volksverstand. Eén tirade tegen migranten. Inwijkelingen als ratten omschrijven is verwerpelijk, vond Kurz, die verontschuldigungen eiste. Nu komt het hem de strot uit. “Genoeg is genoeg. De FPÖ kan het niet. De socialisten willen niet. De andere partijtjes zijn te klein” – zeg maar Neos en Groen. Verkiezingen dus. Nochtans liet hij zijn coalitiepartner niet vallen. “Ik had geen andere keuze in 2017. Geen enkele andere partij wou mee in mijn programma. Wij hebben samen de schuldenpolitiek afgesneden, de belastingen verlaagd, de instroom van onwettige inwijkelingen vrijwel doen opdrogen”.

Verkiezingen

Het besluit om de kiezer weer naar de stembus te roepen valt goed bij de oppositie. En ook de peilingen wijzen erop dat FPÖ een forse klap krijgt, en ÖVP omhoogschiet. President Alexander Van der Bellen liet er geen gras over groeien. De dag na Straches uitdrijving zat hij al samen met Kurz. Eerst hadden beiden nog fel uitgehaald naar het volstrekte gebrek bij FPÖ aan respect voor de instellingen, de politieke zeden,

en de kiezer. “Er is geen schuldbesef, ÖFP is niet van plan zijn gedrag te veranderen” (Kurz). “Een aanslag op de zeden, ongezien gebrek aan respect, het vertrouwen is onherstelbaar heschadigd” (Van der Bellen). Begin september, dan wordt opnieuw de bevolking geraadpleegd.

En hoe reageert Strache zelf? Met krokodillentranen, en de gekende poging om zichzelf in de slachtofferrol te dringen. Kurz had al gezegd dat “de methode Silberstein” (een Israëlisch zakenman en politiek raadgever die voor de socialisten inzette op “dirty campaigning” van tegenstanders, en nu veroordeeld is voor witwaspraktijken, valsheid in geschrifte en omkoperij), met Schmähkritik, verborgen camera’s of infiltratie (denk aan Günther Walraff), verachting verdient, maar dat de inhoud van de opgenomen video voor zichzelf spreekt. Strache klopte zich wel op de borst voor aanstellerij en dronkenschap, maar “ik heb niks onwettigs gedaan”. Integendeel, hij is geneukt door “onwettige opnames” bedoeld om hem “politiek te vermoorden” door “huurlingen”. Hij ontkent geld te hebben gekregen; laster, naambezoedeling, snoodheid, “ongeziene ploertigheid” zijn zijn deel.

Onafhankelijke media

Het belet niet dat Kurier hem ongenadig afserveert en dat hij vermoedelijk “die ganze FPÖ mit in den Abgrund reißt”. En dat de geviseerde Kronen Zeitung (daarin gevolgd door de president) kortaf stelt dat media niet te koop zijn. “De onafhankelijkheid en vrijheid van de media moet gewaarborgd worden voor en door de politiek. Zeker als een instelling zoals de openbare omroep met belastinggeld zijn taak moet uitvoeren”. Democratie heeft meer aan de vierde macht dan aan gesundes Volksempfinden. •

NIET KLAGEN EN ZAGEN

Tijdens de voorbije verkiezingscampagne aarzelden vooral de populistische partijen niet om iedereen bang te maken met “het zal nog erger worden dan het nu al is”, en vooral de schuld te steken op “de anderen”.

door Mark Bienstman
mbienstman@hotmail.com

Mij is ooit verteld dat als je een beschuldigende vinger naar iemand uitsteekt, er tegelijk drie vingers in jouw eigen richting wijzen. Doe de test: de duim gaat naar beneden, de wijsvinger wijst zoals het hoort de “beschuldigde” aan, maar... de drie onderste vingers wijzen naar jezelf.

Wat leren we daar uit? Het is heel gemakkelijk iemand “anders” de schuld te geven van iets wat verkeerd loopt. En in dit land lopen er inderdaad heel wat zaken die anders en vooral beter zouden kunnen verlopen. Maar als we de moeite en de durf nemen om alles iets meer objectiever te bekijken, moeten we vaststellen dat heel veel zo gezegde problemen door onszelf veroorzaakt worden.

Foeteren

Zo kunnen we het niet laten te “foeteren” op de dagelijkse, eindeloze files, maar we vergeten dat heel wat van die files het gevolg zijn van

ongevallen die we zelf veroorzaakt hebben door te snel te rijden of door ons roekeloos rijgedrag. Ondanks alle mogelijke BOB-campagnes heeft zo’n 3% van de bevolking er blijkbaar nog steeds geen probleem mee “beschonken” en/of “stoned” achter het stuur te kruipen. We klagen over de vervuiling van het milieu en de opwarming van de aarde, maar niemand denkt eraan om ook eens, zeker voor kleine verplaatsingen, de fiets te nemen. Al onze spullen die we kopen, zijn soms meermaals verpakt in allerlei plastic tasjes en zakjes, hoewel we perfect een herbruikbare boodschappentas zouden kunnen meenemen als we thuis vertrekken. We klagen over het dreigend energietekort, maar veel huizen lijken zomer en winter net op opgetooide kerstbomen met lichten die blijven branden in alle kamers. We stoken veel te warm. We eten, roken en drinken ons te pletter, maar blijven klagen over de hoge kosten voor de gezondheidszorg. Hoewel steeds meer mensen aan sport, of toch minstens actieve beweging doen, blijkt uit allerlei studies dat de overgrote meerderheid van de bevolking nog steeds

te weinig beweegt. Rust roest, ook weer met alle nefaste gevolgen van dien voor de kosten van de gezondheidszorg. We klagen dat de overheid te weinig middelen aan allerlei noodzakelijke publieke goederen spendeert, maar ondertussen “vergeten” we op een correcte manier onze belastingen te betalen.

“Nie neuten”

Kortom, het is zo gemakkelijk naar “anderen” te wijzen, maar heel wat problemen zouden vanzelf verdwijnen als ieder van ons correct en gewoon zou doen en naleven wat we met zijn allen langs democratische weg hebben afgesproken. Dus beter zou zijn, zoals de Gentenaars zeggen, “nie neuten”, d.w.z. niet altijd klagen en zagen, maar eerst kijken wat we zelf anders en beter zouden kunnen doen, zodat we zelf minder maatschappelijke overlast, met alle daaraan verbonden kosten en ongemakken voor onze medeburgers, veroorzaken. Dat kost géén geld, alleen een beetje moeite. En daarvoor hebben we géén alles betuttelende overheid nodig. Helaas, voor veel mensen ligt vaak deze simpele waarheid al te moeilijk. •

door John Rijpens

In 1942 sloot de toen negentienjarige Louis Boeckmans zich aan bij de weerstand. Hij spioneerde en hielp onderduikers tot hij in 1944 werd verraden. De Duitsers arresteerden hem zonder enig bewijs. Samen met zijn twee jaar ouders broer Jef belandde hij in Breendonk, waar zij zwaar mishandeld werden en medegevangenen zagen sterven. Vervolgens werden de broers naar het beruchte concentratiekamp van Buchenwald getransporteerd. Hun naam en kledij werden ingeruild voor een nummer en gestreept kampuniform. Later werd Louis gedwongen om in Blankenburg een ondergrondse fabriek voor V-bommen te helpen bouwen. Een half jaar lang onderging hij daar de ergste vernederingen en geweld van Duitse SS'ers. In april 1945 werd een uitgeputte Louis op dodenmars gestuurd. Finaal kon het Zweedse Rode Kruis hem redden.

Persoonlijke getuigenis

Peter Serrien is de voorbije jaren bekend geworden als de auteur van persoonlijke getuigenissen van soldaten en burgers tijdens de twee wereldoorlogen. Bijzonder interessant is de duiding die Serrien geeft bij het relaas van Louis Boeckmans, wiens oorlogsverhaal eigenlijk begon toen hij met een groepje buurjongens, tieners nauwelijks, naar Frankrijk werd gestuurd wat Serrien de kans geeft uit te wijden over de CRAB'S (Centre de Recrutement d'Armée Belge) van de Achtttiendaagse Veldtocht, jonge Belgen die werden opgeroepen om naar Frankrijk te vluchten en zich daar bij het Belgische leger te melden. Boeckmans heeft het vervolgens over het overleven in de eerste oorlogsjaren, na werk te hebben gevonden in een chemiefabriek. Op 29 april 1942 werd Louis één van de slachtoffer van de zogenaamde ‘ramp van Tessenderlo’ waarbij

De laatste getuige

Het ziet er naar uit dat wij weldra geconfronteerd zullen worden met een nieuwe tsunami van getuigenissen, romans, kronieken van mensen, geboren in de jaren 1920, die de oorlog overleefden en er om een of andere reden pas nu willen over getuigen. Dat is het geval met Louis Boeckmans (*1923) uit Laakdal die aan de juiste persoon, de jonge historicus en schrijver Pieter Serrien (*1985), auteur van zes succesvolle boeken over de twee wereldoorlogen, zijn lijdensweg wilde vertellen.

de plaatselijke chemiefabriek volledig werd vernield. Wat er precies gebeurde die dag staat tot vandaag ter discussie. Serrien sluit niet uit dat de explosie een verzetsdaad was. Op 11 juli 1944 wordt Louis gearresteerd, “verraden door ons buurmeisje”. In een daaropvolgend hoofdstuk houdt Serrien een tirade over een zomer vol geweld en weerwraak in Tessenderlo en omgeving.

De hel

Louis Boeckmans belandt in het Fort van Breendonk. Pikant detail: Louis Boeckmans' kleindochter Lydia is vandaag gids in het kamp van Breendonk en schreef ook een indrukwekkend hoofdstuk over haar opa. Het meest beklijvende deel van het boek gaat over het transport van Louis naar het concentratiekamp van Buchenwald waar hij in 1944 verbleef als nummer 76076. Hij verrichtte er loodzwaar werk aan een steengroeve in mensonwaardige omstandigheden. Louis werd naar een ander kamp verplaatst, dat van Blankenburg. Stokslagen en een armbreuk waren zijn deel. Het ergste moest nog komen. Omdat de Russische bevrijders snel naderden werden evacuatie vanuit de kampen georganiseerd, beter bekend als de ‘dodenmarsen’, dodelijke voettochten. Ook voor Louis, die aan een helletocht van vijf nachten en vier dagen deelnam. Bij aankomst aan de platgebombardeerde stad Maagdenburg (Louis berekende dat zij 75 kilometer te voet hadden afgelegd) konden zij via een rijnaak naar een hospitaal in Zweden. Op 11 juli 1945 verliet hij Zweden. Vanuit Kopenhagen vloog hij op 13 juli naar Zaventem: “We namen de trein naar Diest en daar

telefoneerden we naar de chemiefabriek van Tessenderlo. Ze stuurden een wagen die ons naar huis bracht. Thuis. Terug in de Gerhagenstraat. Onze vader had van zijn collega's van de fabriek al vernomen dat we onderweg waren en kwam ons tegemoet gelopen. Aan de Onze-Lieve-Vrouwegrot in onze straat vielen we in elkaars armen...” (blz. 205).

Raadselachtig stilzwijgen

Het is voor mij altijd een raadsel gebleven waarom zo veel overlevers van de kampen zo lang gewacht hebben om hun afschuwwekkende oorlogsbelevissen te vertellen. Waarom zwegen ze jarenlang? Louis Boeckmans ziet het zo: “Pas sinds enkele jaren vertel ik er echt over. Vroeger kon dat niet. Het lukte mij niet. De herinneringen aan Breendonk, Buchenwald, Blankenburg en de dodenmars waren te pijnlijk... Er werd niet gevraagd naar mijn verleden... Ik wilde er niemand mee lastigvallen... Mijn kinderen waren amper op de hoogte van wat ik heb meegemaakt... Maar vergeten kon ik niet” (blz. 9). Er was iemand als Peter Serrien nodig om op het juiste moment Louis Boeckmans te overtuigen om diens verhaal op te tekenen. •

Louis Boeckmans,
De laatste getuige.
Hoe ik Breendonk
en Buchenwald
overleefde, opgetekend
door Pieter Serrien,
Horizon, Antwerpen,
2019; 221 blz.; 21,99
euro.

Vrijheid van denken op school, van de kleuterklas tot de universiteit, is de conditio sine qua non om tot humanisme te komen. Dat is het uitgangspunt van het essay 'De School van het Vrije Denken. Een humanistische visie op het Vlaamse onderwijs' van Jimmy Koppen.

VRIJ DENKEN BEGINT OP SCHOOL

Jimmy Koppen is doctor in de geschiedenis, raadgever onderwijs voor Open Vld en lid van het Humanistisch Verbond.

Denken is ook durven denken. Vooroordelen en veronderstellingen aan de kant schuivend en met een open blik - wat nog iets anders is dan met een naïeve blik - naar de wereld kijkend. In tijden waar populisme hoogtij viert, kortzichtigheid overheerst, standpunten worden afgewogen op basis van politieke (in) correctheid, mensen worden 'ontmenselijkt' omdat ze de verkeerde overtuiging, huidskleur, achtergrond of herkomst hebben, de schroom voor intellectuele oneerlijkheid is weggefallen en het statuut van wetenschap en wetenschappers schijnbaar te grabbel wordt gegooid heeft het onderwijs een fundamentele taak te vervullen.

Andere klemtonen

Vrijzinnig humanisten hebben altijd al belangstelling gehad voor onderwijs, maar vaak bleef dit eerder beperkt tot verzet tegen de machtspositie van de katholieke scholen en de strijd voor het vak niet-confessionele zedenleer. Vandaag liggen de klemtonen anders. Humanisten moeten het hebben over gelijke onderwijskansen en over de rol van leerkrachten. Maar ook over de vrijheid van onderwijs, en zich afvragen of deze eigenlijk nog bestaat. Het onderwijs heeft ook als opdracht om leerlingen weerbaar te maken en om hen een veilige haven te bieden waar

ze fouten kunnen maken zonder verregaande gevolgen. Het brengt ook burgerschap bij. Die taak is niet enkel uit te voeren door een GO!- of een katholieke school, of door leerkrachten in een ASO-richting of door hen die in het beroepsonderwijs staan. Het is tevens een kwestie van hier mee te starten van zodra een kind toekomt in de kleuterklas. Het houdt ook niet op wanneer de leerling niet langer leerplichtig is. Net zoals levenslang en levensbreed leren het adagium is van iedereen die met onderwijs en arbeidsmarkt bezig is, zo moet levenslang en levensbreed leren ook van toepassing zijn betreffende het vrije denken. Evident is dit absoluut niet.

Kritisch denken

Niemand binnen het erkend en gesubsidieerd onderwijs stelt de noodzaak tot kritisch denken in vraag. Het staat in de eindtermen, in de leerplannen en in het pedagogisch project. Vrij en kritisch denken is meer dan enkel het niet automatisch voor waarheid aannemen van een tekst of van berichtgeving op sociale media. Het heeft evenzeer betrekking op de eigen positie als leerling en als burger. Dit houdt in dat we onze eigen geschiedenis en tradities ter discussie moeten kunnen stellen. Ons beeld van de wereld, maar ook van onze medeburgers, is voortdurend aan verandering onderhevig. Wat we gisteren als vanzelfsprekend beschouwden is vandaag te verwerpen. Of het nu gaat over kolonialisme, religie, klimaat en milieu, dierenrechten, welzijn, standpunten ten aanzien van

kinderen en vrouwen of minderheden.

Dit betekent absoluut niet dat we alles dan maar moeten overboord gooien of kapotnuanceren, net zo min als we dat van anderen mogen eisen. Vrij en kritisch denken is slechts mogelijk in een context van respect, verdraagzaamheid en redelijkheid. Een vrije samenleving zoals de onze kan alleen maar zo functioneren. Wie geen toegang krijgt of heeft tot informatie, en niet de mogelijkheid heeft tot zelfreflectie, kan nooit volledig vrij zijn. Wie geen kennis bezit, of die onvoldoende leerde om kennis te vergaren, zal nooit tot nieuwe inzichten kunnen komen - laat staan de eigen vaardigheden overdragen aan nieuwe generaties.

Zodoende buigt het essay zich over de vraag of de ideale school kan bestaan. Op basis van cijfers, rapporten, wetenschappelijke studies en het debat zoals dit de afgelopen jaren door beleids- en opiniemakers werd gevoerd, en waarbij het partijpolitieke wordt overstegen. •

Jimmy Koppen, 'De School van het Vrije Denken. Een humanistische visie op het Vlaamse onderwijs', ASP, Brussel, 2019; 18,95 euro.

